

TADEUSZ CIECIERSKI

JERZY PELC

(ur. w Warszawie 30 września 1924 r.,
zm. w Warszawie 2 czerwca 2017 r.)

Dnia 2 czerwca zmarł w Warszawie Jerzy Pelc, założyciel oraz wieloletni redaktor „Studiów Semiotycznych”. Przez prawie pół wieku troszczył się On o to, aby na ich łamach ukazywały się wspomnienia pozgonne upamiętniające polskich i zagranicznych uczonych semiotyków. Wspomnienia te albo pisał sam, albo prosił o ich napisanie osoby najlepiej znające dorobek i działalność naukową zmarłego. Jego odejście postawiło nas wszystkich w sytuacji niemożliwej: sam nie może być autorem wspomnienia, a tylko On mógłby kompetentnie napisać kilka słów o swoim ogromnym dorobku naukowym.

Jerzy Pelc przyszedł na świat 30 września roku 1924 w Warszawie jako syn Romana i Teresy, z domu Dmochowskiej. Od roku 1936 do roku 1942 uczęszczał do Gimnazjum i Liceum im. Stefana Batorego (w latach 1939–1942 w ramach tajnych kompletów). Po maturze, jak sam wspomina: „Z jednej strony nęciła mnie humanistyka – może socjologia, może filozofia, może filologia, z drugiej medycyna, z trzeciej – matematyka”¹. Profesor Tadeusz Miłobędzki zasugerował Mu, aby poradził się osobiście Władysława Tatarkiewicza. Posłużył on Jerzemu Pelcowi radą, aby studiował jednocześnie filozofię i polonistykę. Zgodnie z radą profesora Tatarkiewicza rozpoczął w roku 1942 studia na obu kierunkach na podziemnym Uniwersytecie Warszawskim.

¹ Jerzy Pelc, *Wizerunki i wspomnienia*, Biblioteka Myśli Semiotycznej, Warszawa 1994, s. 16.

Uczestniczył jako ochotnik w Powstaniu Warszawskim, walczył w Śródmieściu i na Powiślu. Wyszedł z Warszawy z ludnością cywilną, a w grudniu roku 1944 wyjechał do Krakowa, gdzie został aresztowany pod zarzutem posiadania fałszywych dokumentów. Na przełomie roku 1944 i 1945 został wysłany na roboty ziemne do Kocmyrzowa pod Krakowem. O swoim udziale w konspiracji i Powstaniu oraz współpracy z osobami reprezentującymi najróżniejsze opcje polityczne powie po latach: „Co do mnie: robiłem to, co robiłem, i nie sędzę, bym miał się wstydzić, że byłem bezideowym dwulicowcem politycznym, ani szczyścić, że – już wtedy – realizowałem hasło pluralizmu”². Ten pluralizm światopoglądowy i umiarkowanie w poglądach mógł rozpoznać każdy, kto odbył z Jerzym Pelcem krótką rozmowę. Studia kontynuował po wojnie, najpierw na Uniwersytecie Jagiellońskim, potem ponownie na Uniwersytecie Warszawskim, gdzie uzyskał w roku 1946 stopień magistra, a w roku 1951 – doktora nauk humanistycznych. W roku 1961 uzyskał stopień doktora habilitowanego w Instytucie Filozofii i Socjologii PAN, a w latach 1971 i 1979 otrzymał odpowiednio tytuły profesora nadzwyczajnego i zwyczajnego.

Zawsze podkreślał, że uważa się za spadkobiercę i ucznia Władysława Tatarakiewicza, Kazimierza Ajdukiewicza oraz Tadeusza Kotarbińskiego. O pierwszym z tych filozofów napisał kiedyś, że uważa się za jego ucznia o tyle, o ile pozwala sobie na stosowanie narzędzi semiotyki logicznej do zagadnień estetyki i teorii sztuki³. O drugim, że najbliższe były mu poglądy Ajdukiewicza z okresu empiryzmu metodologicznego⁴. W wypadku trzeciego zawsze podkreślał wielki wpływ, jaki miał na niego reizm, zwłaszcza semantyczny. Swój stosunek do tej doktryny opisze w sposób następujący:

Początkującego studenta urzekła i uczyniła na czas długi odpornym na inne doktryny Kotarbińskiego zwana reizmem lub pansomatyzmem, lub konkretyzmem (...). Zrazu obie wersje reizmu Kotarbińskiego, ontologiczna i semiotyczna, stanowiły moje *credo* naukowe. Z biegiem czasu nastąpiło jednak przesunięcie: wierzenia metafizyczne, a do takich zaliczam hipotezy reizmu ontologicznego, jestem skłonny traktować jako należące do sfery spraw prywatnych, na poły emocjonalnych, choćby były silne i uporczywe. Myślę też, że nie jest zadaniem profesora

² Jerzy Pelc, „Żołnierze powstania”, [w:] J. Jadacki, B. Markiewicz (red.), *Próg Istnienia. Dziesięciokrotne pokolenie*, Warszawa 1995, s. 105.

³ Jerzy Pelc, *Wizerunki i wspomnienia*, dz. cyt., s. 67.

⁴ Tamże, s. 68.

logiki języka przekazywania *ex cathedra* własnych spraw prywatnych. Natomiast wskazówki reizmu semiotycznego uważam za wypróbowane i pożyteczne dyrektywy nauczycielskie, składające się na godny polecenia program, który staram się rozpowszechniać⁵.

Przez całą swoją karierę Jerzy Pelc związany był z Uniwersytetem Warszawskim, gdzie pracował najpierw w Seminarium Historii Literatury Polskiej UW (w latach 1945–1950), Katedrze i Zakładzie Logiki (w latach 1951–1972) oraz w Zakładzie Semiotyki Logicznej (od roku 1972), który założył oraz którym samodzielnie kierował do roku 1994. Pracował także w Zakładzie Logiki Polskiej Akademii Nauk oraz jako sekretarz Instytutu Filozofii i Socjologii PAN (w latach 1957–1962). W latach 1967–1985 prowadził także wykłady z metodologii nauk w Wyższej Szkole Muzycznej im. Fryderyka Chopina w Warszawie.

Od roku 1961 do roku 2010 organizował odczyty i konwersatoria semiotyczne, których kontynuacją jest organizowane przez Polskie Towarzystwo Semiotyczne seminarium Znak–Język–Rzeczywistość, najstarsze seminarium filozoficzne w Polsce. Po roku 2010 pozostawał niezmiennie opiekunem naukowym seminarium. Choć kłopoty z chodzeniem sprawiły, że nie mógł od lat kilku uczestniczyć w jego spotkaniach, zawsze czekało na Niego na seminarium honorowe miejsce przewodniczącego zebrań. Był współzałożycielem Polskiego Towarzystwa Semiotycznego (w roku 1968), a potem jego sekretarzem i wieloletnim prezesem (do roku 2011, gdy względy zdrowotne skłoniły go do rezygnacji z tej funkcji). Do roku 2015 był redaktorem „Studiów Semiotycznych”, pozostawał też do dnia śmierci redaktorem Biblioteki Myśli Semiotycznej.

Pewne pojęcie o wzbudzającej podziw skali działalności Jerzego Pelca jako organizatora nauki i redaktora dać może lista prelegentów i tytułów odczytów, które zostały wygłoszone w latach 1961–2004 na zebraniach seminarium semiotycznego (zawiera ją tom XXV „Studiów Semiotycznych”, natomiast lista odczytów, poczynając od roku 2005 – wraz z abstraktami i innymi materiałami – dostępna jest na stronie Polskiego Towarzystwa Semiotycznego: www.pts.edu.pl). Listę tę można uzupełnić suchymi, ale wiele mówiącymi wyliczeniami: Jerzy Pelc był redaktorem dwudziestu dziewięciu tomów „Studiów Semiotycznych”, pod jego redakcją ukazały się w Bibliotece Myśli Semiotycznej

⁵ Tamże, s. 67.

pięćdziesiąt cztery tomy (sam był autorem jednej książki oraz bezpośrednim redaktorem lub współredaktorem siedmiu tomów z tej serii). Nie mniej znaczące od suchych wyliczeń są waga i znaczenie Jego prac redakcyjnych oraz translatorskich: wydana przez PWN w roku 1967 pod Jego redakcją antologia przekładów *Logika i język* umożliwiła i nadal umożliwia kolejnym pokoleniom studentów zapoznanie się z fundamentalnymi pracami Carnapa, Churcha, Fregego, Geacha, Russella, Strawsona i Reichenbacha. Natomiast wydana w roku 1979 w *Synthese Library* (tom 110) antologia *Semiotics in Poland 1894–1969* (wersja polska ukazała się w roku 1971 sumptem PWN) pozostaje prawdopodobnie nadal najbardziej kompletnym dostępnym w języku angielskim wyborem prac polskich filozofów języka i logików.

Prace redaktorskie, organizacyjne i nauczycielskie łączył Jerzy Pelc z oryginalną działalnością naukową. Semiotykę traktował zawsze jako naukę o semiozie rozumianej jako proces używania znaków, a zatem ich „interpretacji, rozumienia, nadawania, przetwarzania i odbierania”⁶. Tak pojęta semiotyka jest ogólną nauką o poznaniu i komunikacji, ponieważ nie sposób pomyśleć tych ostatnich bez użycia znaków. Jego prace z zakresu tak pojętej semiotyki dotyczyły w równym stopniu zagadnień teoretycznych, jak i historii tej dyscypliny. Publikował prace poświęcone m.in. średniowiecznej nauce o supozycjach (*Średniowieczna nauka o supozycjach terminów (Przyczynek do genealogii semiotyki)*, „Studia Filozoficzne”, 1979), modystom (*O modystach: karta z dziejów semiotyki średniowiecznej*, „Studia Filozoficzne”, 1979), Peirce’owi (*Several Questions to Experts in Peirce’s Theory of Signs*, „VS-versus: Quaderni di Studi Semiotici”, 1990, *The Concept of Time in the Philosophy of C.S. Peirce*, [w:] Ernest W.B. Hess-Lüttich, Brigitte Schlieben-Lange (eds.), *Signs & Time / Zeit & Zeichen: An International Conference on the Semiotics of Time in Tübingen*, Tübingen, Gunter Narr Verlag, 1998), licznym polskim i zagranicznym autorom współczesnym. Świadom był tego, czym odróżniał się od większości współczesnych filozofów analitycznych, że bardzo wiele pozornie nowych pomysłów to faktycznie pomysły znane z historii filozofii, semiotyki i lingwistyki, a wrażenie, że są oryginalne, bierze się wyłącznie z historycznej ignorancji. Przestrzegał jednak też przed skrajnością przeciwną – jak powiedział kiedyś: „Twórcze myśle-

⁶ Jerzy Pelc, *Semiotyka jako nauka o poznawaniu świata i porozumiewaniu się za pomocą znaków*, [w:] *Znak – Znaczenie – Język*, ASP, Warszawa 1994, s. 20–28.

nie polega na zapominaniu, że ktoś już kiedyś coś napisał”. To synkretyczne podejście widać znakomicie w Jego *Wstępie do semiotyki* (Wiedza Powszechna, 1982), w którym znaleźć można zarówno elementy wykładów z historii semiotyki, jak i oryginalne analizy pojęciowe. Bardziej osobiste spojrzenia na najnowszą historię badań filozoficznych i semiotycznych zawiera zaś książka *Wizerunki i wspomnienia. Materiały do dziejów semiotyki* (Biblioteka Myśli Semiotycznej, 1994).

W filozofii języka z jednej strony pozostawał pod wpływem filozofii logicznej szkoły lwowsko-warszawskiej, z drugiej interesował się zawsze filozofią języka naturalnego, zwłaszcza jego pragmatyką i semantyką. Jak można byłoby dziś powiedzieć, nawiązując do znanego rozróżnienia Janiny Kotarbińskiej, świadomie łączył w swoich pracach tradycje analitycznej filozofii rekonstrukcjonistycznej oraz deskrypcjonistycznej. Jedną z głównych idei, której poświęcił swoje prace, było pojęcie użycia wyrażenia. Jego artykuł *Funkcjonalne podejście do semiotyki logicznej języka naturalnego* („Studia Filozoficzne”, 1967) oraz książki *O użyciu wyrażenia* (Ossolineum, 1971) oraz *Studies in Functional Logical Semiotics of Natural Language* (Mouton, 1971) należą do grona najlepszych prac w powojennej historii filozofii poświęconych temu pojęciu. W pracach tych sformułował metodologiczny postulat, który określił mianem „funkcjonalnego podejścia do semiotyki logicznej języka naturalnego”. Głosi on, że w badaniach nad wyrażeniami językowymi uwzględniać zawsze należy to, w jaki sposób zostały one użyte. „Sposób użycia” jest w tym postulacie rozumiany jako zgodne z językowym znaczeniem danego wyrażenia użycie tego wyrażenia w celu odniesienia się do czegoś lub stwierdzenia czegoś. Tak pojęte podejście funkcjonalne kładzie zasadniczy nacisk na rolę pozajęzykowych okoliczności użycia wyrażenia. Jedną z konsekwencji tego funkcjonalizmu semiotycznego jest uznanie, że wyrażenia nie mają – poza kontekstem ich użycia – odniesienia, nie grają też żadnych związanych z odniesieniem ról semantycznych.

Prace Jerzego Pelca dotyczyły wielu zagadnień: zajmował się pojęciem znaku (*Znak*, „Studia Semiotyczne”, 1980, wersja angielska: *The Concept of Sign*, „Studia Semiotyczne – English Supplement”, 2015), badał zagadnienie znaczenia (*Meaning as an Instrument*, „Semiotica”, 1969 oraz *O użyciu wyrażenia*), analizował pojęcia tematu (*O pojęciu tematu*, Ossolineum 1961) i narracji (*On the Concept of Narration*, „Semiotica”, 1971), zajmował się zagadnieniem fikcji (*Wyrażenia imienne a fikcja literacka*, „Studia Estetyczne”, 1967, angielska wersja: *Nominal*

Expressions and Literary Fiction, [w:] *Studies in Functional Semiotics of Natural Language*, 1971; *O bytach fikcyjnych i tekstach fikcjonalnych*, „*Studia Semiotyczne*”, 1983, wersja angielska: *On Fictitious Entities and Fictional Texts*, „*Recherches Sémiotiques – Semiotic Inquiry*”, 1986), badał zagadnienie nazw własnych (*Imiona własne w języku naturalnym. Prolegomena do teorii*, [w:] *Fragmenty filozoficzne. Seria trzecia. Księga pamiątkowa ku czci Profesora Tadeusza Kotarbińskiego w osiemdziesiątą rocznicę urodzin*, 1967, wersja angielska: *Proper Names in Natural Language: Prolegomena to a Theory*, [w:] *Studies in Functional Logical Semiotics of Natural Language*, 1971), deskrypcji (*The i deskrypcje*, [w:] *Deskrypcje i prawda*, 2010), okresów warunkowych (*Jeżeli, to*, „*Studia Semiotyczne*”, 1986, wersja angielska: *If, then*, „*Studia Semiotyczne – English Supplement*”, 2015), metafory (*Semiotic Functions as Applied to the Analysis of the Concept of Metaphor*, [w:] *Studies in Functional Semiotics of Natural Language*, 1971), intensjonalności i intencjonalności (*Some Semiotic Considerations Concerning Intensional Expressions and Intentional Objects*, „*Logique et Analyse*”, 1977), kłamstwa (*O pojęciu kłamstwa – z punktu widzenia semiotyki*, „*Studia Semiotyczne*”, 1990, wersja angielska: *On the Concept of Lie – From the Point of View of Semiotics*, „*Studia Semiotyczne – English Supplement*”, 2015). W pracach tych konsekwentnie stosował postulat funkcjonalizmu semiotycznego.

Imponująca działalność naukowa i organizacyjna Jerzego Pelca spotykała się z uznaniem w Polsce i na świecie. Był honorowym przewodniczącym Międzynarodowego Stowarzyszenia Semiotycznego (obok uczonych takich jak Umberto Eco, Roland Posner i Eero Tarasti) oraz Institut International de Philosophie w Paryżu (obok Evandra Agazziego i Jaakka Hintikki). Był honorowym członkiem Polskiego Towarzystwa Filozoficznego, Semiotic Society of America, Canadian Semiotic Association, Österreichische Gesellschaft für Semiotik, Sociedad Mexicana de Filosofía oraz Magyar Szemiotikai Társaság. Był również członkiem Rady Języka Polskiego przy Prezydium PAN. Zasiadał w radach naukowych renomowanych czasopism takich jak „*Semiotica*” oraz „*Poetics Today*”. Gdy w roku 1974 odbywał się w Mediolanie pierwszy Międzynarodowy Kongres Semiotyczny, „*The Times*” (z dnia 14 czerwca) upamiętnił wzmianką Jego wystąpienie i udział w kongresie⁷.

⁷ Z obszernym fragmentem artykułu z „*Timesa*” może Czytelnik zapoznać się w słowie *Od Wydawcy* w VI tomie „*Studiów Semiotycznych*” (s. 7–8).

W roku 1998 otrzymał w Nowym Jorku Nagrodę Fundacji Alfreda Jurzykowskiego, a w roku 2008 – Srebrny Medal „Zasłużony Kulturze – Gloria Artis” przyznany przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Na X Polskim Zjeździe Filozoficznym w roku 2015 u honorowany został medalem „Optime Meritis de Philosophia”, którego zarówno z powodów zdrowotnych, jak i motywowany niechęcią do celebrowania własnej osoby nigdy nie odebrał. Pamiętam, że gdy na prośbę dziekana Wydziału Filozofii i Socjologii UW zapytałem Go, czy można Mu przekazać medal na posiedzeniu Rady Wydziału, odparł, że nie widzi takiej możliwości, a poza tym uważa, że medal taki szybko trzeba będzie odsyłać.

Życzeniem Jerzego Pelca było, aby po Jego śmierci kontynuowane były seminaria semiotyczne, ukazywały się nadal „Studia Semiotyczne” oraz „Biblioteka Myśli Semiotycznej”. Pozostawił po sobie manuskrypty prac poświęconych reizmowi oraz współczesnej polszczyźnie. Planowane jest ich wydanie w ramach Biblioteki Myśli Semiotycznej.

Polskie Towarzystwo Semiotyczne żegnało go słowami nekrologu:

Z głębokim smutkiem i w poczuciu niepowetowanej straty żegnamy wybitnego uczonego, znakomitego nauczyciela akademickiego, oddanego wychowawcę wielu pokoleń studentów oraz młodych i dojrzałych badaczy, wytrwałego i konsekwentnego organizatora nauki, kontynuatora tradycji filozoficznej szkoły lwowsko-warszawskiej, założyciela i wieloletniego Kierownika Zakładu Semiotyki Logicznej Instytutu Filozofii Uniwersytetu Warszawskiego, założyciela i wieloletniego Prezesa Polskiego Towarzystwa Semiotycznego, redaktora założyciela „Studiów Semiotycznych” oraz Biblioteki Myśli Semiotycznej, członka rzeczywistego Towarzystwa Naukowego Warszawskiego, członka czynnego Polskiej Akademii Umiejętności, honorowego Przewodniczącego Institut International de Philosophie oraz International Association for Semiotic Studies, byłego Przewodniczącego Centralnej Komisji ds. Tytułu i Stopni Naukowych, Komitetu Nauk Filozoficznych PAN oraz Komitetu Etyki w Nauce PAN, żołnierza Armii Krajowej i uczestnika Powstania Warszawskiego.

Na nagrobku Jerzy Pelc poprosił o umieszczenie skromnego, ale – przez tę skromność – jakże dobrze pasującego do Niego, epitafium: „PROFESOR FILOZOFII, ŻOŁNIERZ POWSTANIA WARSZAWSKIEGO”.

BIBLIOGRAFIA JERZEGO PELCA OD ROKU 1996

Pełną bibliografię Jerzego Pelca do roku 1995 może Czytelnik znaleźć w książce *W świecie znaków* (pod red. J. Jadackiego i W. Strawińskiego), PTF, Warszawa 1996, s. 23–40. Bibliografię do roku 2000 podzieloną tematycznie można znaleźć w artykule biograficznym pióra Agnieszki Salamuchy opublikowanym w drugim tomie *Polskiej filozofii powojennej* (red. W. Mackiewicz, Agencja Wydawnicza Witmark, Warszawa 2001, s. 162–184). Artykuł ten zawiera także syntetyczne omówienie poglądów filozoficznych i semiotycznych Jerzego Pelca.

1996

- „Kryteria oceny naukowej”, *Nauka*, nr 3, s. 104–115
- „Odpowiedzialność i ryzyko: uwagi o pojęciach – na marginesie dyskusji na temat odpowiedzialności i ryzyka w nauce”, *Nauka*, nr 4, s. 143–146
- „Symptom and Symbol in Language”, [w:] Marcelo Dascal, Dietfried Gerhardus, Kuno Lorenz, Georg Meggle (eds.), *Sprachphilosophie: Ein internationales Handbuch zeitgenössischer Forschung / Philosophy of language: An International Handbook of Contemporary Research / La philosophie du langage: Manuel international des recherches contemporaines*, Handbücher zur Sprach- und Kommunikationswissenschaft, Bd. 2, Berlin–New York, Walter de Gruyter, s. 1292–1313

1997

- „Dyscypliny humanistyczne a humanistyka literacka”, *Kultura i Społeczeństwo*, t. XLI, nr 2, s. 21–28
- „Humanidades científicas vs. humanidades literarias”, [w:] Rebeca Barriga Villanueva, Pedro Martín Butrangueno (eds.), *Varia Lingüística y Literaria. 50 Años del CELL*, vol. I: *Lingüística*, Publicaciones de la Nueva Revista de Filología Hispánica, vol. VII, Mexico, El Colegio de Mexico, s. 265–276
- „List”, *Roczniki Filozoficzne*, t. 45, nr 1, s. 149
- „Semantics and Semiotics”, [w:] M.L. Dalla Chiara *et al.* (eds.), *Structures and Norms in Science*, Dordrecht–Boston–London, Kluwer Academic Publishers, s. 429–430
- „Sign, Thought and World. Semiotics: The Science of Cognition and Communication”, [w:] Jeff Bernard, Josef Wallmannsberger, Gloria Withalm (eds.), *Welt der Zeichen, Welt der Dinge – World of Signs, World of Things. Akten des 8. Symposiums der Österreichischen Gesellschaft für Semiotik (Innsbruck 1993)*, *Angewandte Semiotik*, vol. 15, Wien, ÖGS, s. 123–150

- Tadeusz Kotarbiński (1886–1981), [w:] *Wielcy filozofowie polscy – sześć studiów*, Warszawa, Wydawnictwo Instytutu Filozofii i Socjologii PAN, s. 31–54
- „Theory Formation in Semiotics”, [w:] Roland Posner, Klaus Robering, Thomas A. Sebeok (eds.), *Semiotik-Semiotics. Ein Handbuch zu den zeichentheoretischen Grundlagen von Natur und Kultur – A Handbook on the Sign-Theoretic Foundations of Nature and Culture*, vol. I, Berlin – New York, Walter de Gruyter, s. 617–643
- „Understanding, Explanation and Action as Problems of Semiotics”, [w:] *ibidem*, s. 644–667

1998

- „Alfred Tarski (1902–1983) o języku przedmiotowym, metajęzyku i pojęciu prawdy”, *Studia Semiotyczne*, t. XXI–XXII, s. 301–303
- „Do jakiego stopnia semiotyka jest pomostem między naturą i kulturą”, [w:] *ibidem*, s. 253–262
- „Idee semiotyczne Izydory Dąbskiej (1904–1983)”, [w:] *ibidem*, s. 305–309
- „Janina Kotarbińska” [wspomnienie pozgonne], [w:] *ibidem*, s. 17–21
- „Janusz Feliks Chmielewski” [wspomnienie pozgonne], [w:] *ibidem*, s. 23–25
- „Kazimierz Ajdukiewicz (1890–1963) o języku i wyrażeniach mowy”, [w:] *ibidem*, s. 271–291
- „Kazimierz Twardowski (1866–1938) o znaku i języku ze stanowiska psychologii i teorii poznania”, [w:] *ibidem*, s. 271–291
- „Logika języka i filozofia języka”, [w:] *ibidem*, s. 263–264
- „Olgiard Adrian Wojtasiewicz” [wspomnienie pozgonne], [w:] *ibidem*, s. 11–13
- „Stanisław Ossowski (1897–1963) o pojęciu znaku oraz języku nauki, języku poezji i języku mistyki”, [w:] *ibidem*, s. 293–295
- „Poglądy semantyczne Janiny Kotarbińskiej (1901–1997)”, [w:] *ibidem*, s. 297–299
- „Tadeusza Pawłowskiego (1924–1996) myśli o znaczeniu wyrażen”, [w:] *ibidem*, s. 311–312
- „Dobrze przeżyć życie – Zdzisław Libera”, *Rzeczpospolita*, 4–5 kwietnia, nr 80(4940), s. 14
- „Krytyka i krytycyzm w nauce”, [w:] *Krytyka i krytycyzm w nauce*, Warszawa, Fundacja na Rzecz Nauki Polskiej, s. 7–25
- „Logic of Language and Philosophy of Language in 20th-century Poland”, *Historiographia Linguistica*, vol. XXV, no 1/2, s. 163–220
- „Nestor filozofii polskiej – o dziele Stefana Swieżawskiego”, *Tygodnik Powszechny*, 31 maja, nr 22(2551), s. 14
- „Opening Speech on the Second East Asian International Semiotics Seminar”, *Supplement to Philosophical Translation Quarterly: Proceedings of the 1st and 2nd East Asian International Semiotics Seminar*, Pekin–Shanghai, s. 3
- „Przedmowa”, [w:] Tadeusz Kowzan, *Znak i teatr*, Biblioteka Myśli Semiotycznej, Warszawa, Znak–Język–Rzeczywistość, s. 11–15

- „The Concept of Time in the Philosophy of C.S. Peirce”, [w:] Ernest W.B. Hess-Lüttich, Brigitte Schlieben-Lange (eds.), *Signs & Time / Zeit & Zeichen: An International Conference on the Semiotics of Time in Tübingen*, Tübingen, Gunter Narr Verlag, s. 228–235
- „Uwagi o semiotycznych własnościach ocen”, [w:] Janusz Krassowski (red.), *Dzieło muzyczne między inspiracją a refleksją – Księga pamiątkowa na 60 lecie urodzin Marka Podhajskiego*, Prace Specjalne, t. 55, Gdańsk, Akademia Muzyczna, s. 14–18

1999

- „Filozofia i eseistyka filozoficzna a naukowe badanie i nauczanie filozofii”, *Przegląd Filozoficzny – Nowa Seria*, r. VIII, nr 1(29), s. 93–120
- „Language of the Present-Day Scientific Humanities: Clear or Vague”, [w:] Adrian Gimiate-Welsh (ed.), *La Semiótica. Intersección entre la Naturaleza y la Cultura*, VI Congreso Internacional IASS / AIS / AMES, Mexico, CD-ROM
- „Przedmowa”, [w:] Jerzy Kroh, *Moje życie i chemia radiacyjna – od II do III Rzeczpospolitej*, Łódź, Wyd. Fundacja Badań Radiacyjnych, s. 7–9
- „Spojrzenie na minione sześćdziesięciolecie: tajne studia”, *Przegląd Filozoficzny – Nowa Seria*, r. VIII, nr 4(32), s. 211–233

2000

- Język współczesnej humanistyki* (red.), Biblioteka Myśli Semiotycznej, Polskie Towarzystwo Semiotyczne, Warszawa
- „Myśli o języku humanistyki”, [w:] *ibidem*, s. 171–204
- „Posłowie: O jasnym i niejasnym stylu w humanistyce. Felieton dedykowany «jasnościowcom» (fragment)”, [w:] *ibidem*, s. 337–344
- „Przedmowa”, [w:] *ibidem*, s. 7–15
- „Nad trumną Janusza Krajewskiego”, *Przegląd Filozoficzny – Nowa Seria*, r. IX, nr 3(35), s. 279–282
- „Semiosis and Semiosics Vs. Semiotics”, *Semiotica*, vol. 128, issue 3–4, s. 425–434

2001

- „Od wydawcy”, *Studia Semiotyczne*, t. XXIII, s. 5–9
- „Irmiona Judycka” [wspomnienie pozgonne], [w:] *ibidem*, s. 15–17
- „Willard Van Orman Quine” [wspomnienie pozgonne], [w:] *ibidem*, s. 25–26
- „Od wydawcy”, *Studia Semiotyczne*, t. XXIV, s. 5–7
- „Marcin Czerwiński” [wspomnienie pozgonne], [w:] *ibidem*, s. 9–14
- „Antonina Kłosowska” [wspomnienie pozgonne], [w:] *ibidem*, s. 15–16
- „Antoni Wincenty Moniuszko” [wspomnienie pozgonne], [w:] *ibidem*, s. 17–18

- „Analiza semantyczna w pismach Władysława Tatarkiewicza”, *Przegląd Filozoficzny – Nowa Seria*, r. X, nr 1(37), s. 33–41. Toż po angielsku [„Semantic Analysis in the Works of Władysław Tatarkiewicz”] w: *Organon* 28–30 (1999–2001), s. 193–202
- „Henryk Hiż («jeszcze nie cały»)", [w:] Witold Mackiewicz (red.), *Polska filozofia powojenna*, t. I, Warszawa, Agencja Wydawnicza Witmark, s. 316–359
- „Głos laika w sprawie klonowania ludzi”, *Przegląd Filozoficzny – Nowa Seria*, r. X, nr 3(39), s. 5–24
- „Odkąd zaczyna się człowiek”, *Przegląd Filozoficzny – Nowa Seria*, r. X, nr 3(39), s. 25–29
- „Słowo wstępne”, *Nauka*, nr 4, s. 93–94
- „Uwagi o wieloletowości”, *Nauka*, nr 4, s. 125–131

2002

- „Dwa pojęcia normy a poprawność”, [w:] Włodzimierz Gruszczyński (red.), *Język narzędziem myślenia i działania: materiały z konferencji zorganizowanej z okazji 100-lecia „Poradnika Językowego”*, (Warszawa, 10–11 maja 2001 r.), Warszawa, Elipsa, s. 96–102
- „En que medida la semiótica es puente de unión entre la naturaleza y la cultura?”, [w:] Jesús G. Maestro (ed.), *Nuevas perspectivas en semiología literaria*, Madrid, Arco/Libros, s. 249–266
- „Jasność a głębia”, [w:] Jerzy Brzeziński *et al.* (red.), *Odwaga filozofowania – Leszkowi Nowakowi w darze*, Poznań, Wydawnictwo Fundacji Humaniora, s. 549–568
- „Jerzego A. Wojciechowskiego *Ekologia wiedzy*. Myśl polska na obczyźnie” [recenzja], *Ruch Filozoficzny*, t. LIX, nr 4, s. 699–704

2003

- „Czy językoznawców nie obchodzi prawda?”, [w:] Ireneusz Bobrowski (red.), *Analisis – prace ofiarowane Profesor Krystynie Pisarkowej*, Kraków Lexis, s. 195–199
- „O filozofii i nie tylko: na pytania Marka Dobrzeńckiego i Pawła Sierpińskiego odpowiada Profesor Jerzy Pelc”, *Prezentacje: Magazyn Filozoficzny*, nr 4, s. 4–6

2004

- „Od wydawcy”, *Studia Semiotyczne*, t. XXV, s. 5–13
- „Thomas A. Sebeok” [wspomnienie pozgonne], [w:] *ibidem*, s. 15–20
- „Gerard Deledalle” [wspomnienie pozgonne], [w:] *ibidem*, s. 21–26
- „Sprawa pomnika Tadeusza Kotarbińskiego w Bibliotece Uniwersytetu Warszawskiego”, *Ruch Filozoficzny*, t. LXI, nr 4, s. 535–547
- „The Soldiers of the Uprising”, *Dialogue and Universalism*, no 5–6, s. 183–188

2005

- „Antyirracjonalizm – postawa filozofów szkoły lwowsko-warszawskiej”, [w:] Kazimierz Trzęsicki (red.), *Ratione et studio – Profesorowi Witoldowi Marciszewskiemu w darze*, Białystok, Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku, s. 309–318
- „Dziedzictwo myśli etycznej Tadeusza Kotarbińskiego wobec moralnych problemów naszych czasów” [głos w dyskusji], *Res Humana*, wyd. XV, nr 6(79), s. 27–29
- „Julian Krzyżanowski – nauczyciel i pryncypał z perspektywy lat sześćdziesięciu”, *Pamiętnik Literacki*, r. XCVI, z. 1, s. 213–219
- „Kazimierz Twardowski – twórca PTF”, *Ruch Filozoficzny*, t. LXII, nr 1, s. 23–27 [wypowiedź w dyskusji], *Etyka*, nr 38, s. 147–148

2006

- „Ateizm Tadeusza Kotarbińskiego”, *Przegląd Filozoficzny – Nowa Seria*, r. XV, nr 1(57), s. 99–120
- Sens, prawda wartość: filozofia języka i nauki w dziełach Kazimierza Ajdukiewicza, Witolda Doroszewskiego, Tadeusza i Janiny Kotarbińskich, Romana Suszki, Władysława Tatarkiewicza* (red.), Biblioteka Myśli Semiotycznej, Polskie Towarzystwo Semiotyczne, Warszawa
- „Filozof filozofii – o narzędziach i warsztacie umysłowym Władysława Tatarkiewicza”, [w:] *ibidem*, s. 49–54
- „Janina Kotarbińska – sojuszniczka interpretacja reizmu”, [w:] *ibidem*, s. 119–120
- „Kazimierza Ajdukiewicza semiotyka logiczna”, [w:] *ibidem*, s. 175–182
- „Na fundamentach reizmu i realizmu praktycznego”, [w:] *ibidem*, s. 109–118
- „Rozważania semantyczne na marginesach *Elementów leksykologii i semiotyki* Witolda Doroszewskiego”, [w:] *ibidem*, s. 265–304
- „Słowo wstępne”, [w:] *ibidem*, s. 7–10
- „Korabielnikowcy w szkolnictwie wyższym”, *Przegląd Humanistyczny*, r. L, nr 5–6 (398–399), s. 171–183
- „Humanizm i technika” [głos w dyskusji zorganizowanej przez Instytut Problemów Współczesnej Cywilizacji], *Humanizm i Technika*, z. XXXIV, s. 11–12 i 28–32
- „Wizja polskich uczelni w społeczeństwie globalnym” [głos w dyskusji zorganizowanej przez Instytut Problemów Współczesnej Cywilizacji], *Wizja polskich uczelni w społeczeństwie globalnym*, z. XXXVI, s. 21–23 i 35–36

2007

- „Dlaczego estetyka jest dla mnie za trudna – kilka pytań do znawców meta-estetyki”, *Kwartalnik Filozoficzny*, t. XXXV, z. 4, s. 5–21
- „Human Cloning and Organ Transplants vs. Definition of Human Being”, [w:] Ionna Kuçuradi, Stephen Voss, Cemal Güzel (eds.), *The Proceedings of the Twenty-*

-*First World Congress of Philosophy*, vol. 1: *Ethics*, Ankara, Philosophical Society of Turkey, s. 235–244

- „Od wydawcy”, *Studia Semiotyczne*, t. XXVI, s. 5–12
- „Henryk Hiż” [wspomnienie pozgonne], [w:] *ibidem*, s. 13–32
- „Leon Koj” [wspomnienie pozgonne], [w:] *ibidem*, s. 33–42
- „Thomas G. Winner” [wspomnienie pozgonne], [w:] *ibidem*, s. 47–54
- „Użycie wyrażen a ich znaczenie – dylematy i problemy”, [w:] *ibidem*, s. 331–356
- „The Limits of Metaphor”, [w:] Fabio Minazzi (a cura di), *Filosofia, Scienza e Bioetica nel dibattito contemporaneo. Studi internazionali in onore di Evandro Agazzi*, Roma, Istituto Poligrafico e Zecca dello Stato s. 915–926

2008

- „Nauczyć krytycznego myślenia i jasnej mowy”, [w:] *Po drogach uczonych. Z członkami Polskiej Akademii Umiejętności rozmawia Andrzej M. Kobos*, t. III, Kraków, Polska Akademia Umiejętności, s. 563–604
- „Wacław Borowy w ostatnich latach życia”, *Blok-Notes Muzeum Literatury im. Adama Mickiewicza*, nr 14, s. 425–440

2009

- „Why Is Aesthetics Too Difficult for Me: A Few Questions to Experts in Meta-Aesthetics”, [w:] Tomonobu Imamichi, Hans Lenk (eds.), *Philosophy in International Context*, Bd. 4, Berlin, Institut International de Philosophie, LIT Verlag, s. 207–222
- „Wieloetatowość, pieniądze, etos nauczyciela”, [w:] *Patriotyzm wczoraj i dziś – Seminarium PAU*, Kraków, Polska Akademia Umiejętności, s. 28–62

2010

- Deskrypcje i prawda* (red.), Biblioteka Myśli Semiotycznej, Polskie Towarzystwo Semiotyczne, Warszawa
- „Przedmowa redaktora BMS: O semiotyce i Bibliotece Myśli Semiotycznej”, [w:] *ibidem*, s. 7–28
- „The i deskrypcje”, [w:] *ibidem*, s. 157–185
- Nauka* (red.), nr 3: *Etyka – Nauka – Moralność. Rozprawy Komitetu Etyki w Nauce przy Prezydium PAN*
- „Od wydawcy: W czterdziestolecie Polskiego Towarzystwa Semiotycznego”, *Studia Semiotyczne*, t. XXVII, s. 5–26
- „Poczucie niezrozumienia”, [w:] *ibidem*, s. 37–44

2012

- Semiotica. Special Issue: Semiotics and Logic* (red.), vol. 188, no 1/4, , s. VIII + 356
 „Semiotics and Logic: Pragmatization of the Common Ground”, *Semiotica. Special Issue: Semiotics and Logic*, vol. 188, no 1/4, s. 1–27

2015

- „Some Observations on the Connections Between Semiotics, Logic and Linguistics”, *Studia Semiotyczne – English Supplement*, vol. VII, s. 159–172
 „The Concept of Sign”, *Studia Semiotyczne – English Supplement*, vol. VIII–XII, s. 103–137
 „A Posthumous Tribute to Tadeusz Kotarbinski”, *Studia Semiotyczne – English Supplement*, vol. XIII, s. 4–20
 „If, then”, *Studia Semiotyczne – English Supplement*, vol. XIV–XV, s. 217–240
 „On the Concept of Lie – From the Point of View of Semiotics”, *Studia Semiotyczne – English Supplement*, vol. XVI–XVII, s. 158–168
 „Afterword to the Discussion Concerning Linguistic and Logical Description of Language”, *Studia Semiotyczne – English Supplement*, vol. XIX–XX, s. 74–86
 „Izydora Dąmbska (1904–1983): Semiotic Concepts”, *Studia Semiotyczne – English Supplement*, vol. XXI–XXII, s. 141–146
 „Janina Kotarbińska’s (1901–1997) Views on Semantics”, [w:] *ibidem*, s. 137–140
 „Kazimierz Twardowski (1866–1938) on the Sign and Language from the Point of View of Psychology and the Theory of Cognition”, [w:] *ibidem*, s. 100–107
 „Kazimierz Ajdukiewicz (1890–1963) on Language and the Expressions of Speech”, [w:] *ibidem*, s. 108–132
 „Stanisław Ossowski (1897–1963) on the Concept of Sign, and on the Language of Science, of Poetry and of Mysticism”, [w:] *ibidem*, s. 133–136
 „A Sense of Non-Understanding”, *Studia Semiotyczne – English Supplement*, vol. XXVII, s. 15–22
 „Od Wydawcy: Pożegnanie ze «Studiami Semiotycznymi»”, *Studia Semiotyczne*, vol. XXVIII–XXIX, s. 5–30
 „Barbara Stanosz” [wspomnienie pozgonne], [w:] *ibidem*, s. 33–40
 „Marian Przełęcki” [wspomnienie pozgonne], [w:] *ibidem*, s. 31
 „Edward Stankiewicz” [wspomnienie pozgonne], [w:] *ibidem*, s. 89–98